

ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ БРОКЕРИ С ОСНОВЕН ПРИНОС НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ

Галина Димитрова¹

Резюме:

В настоящата статия се очертава приносът на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България. За целта се анализира дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане и на застрахователния пазар по животозастраховане за периода 2019г.-2023г. Разгледана е структурата на премийния приход, реализиран чрез застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане и на застрахователния пазар по животозастраховане за периода 2019г.-2023г.

Ключови думи: застраховане; застрахователни посредници; застрахователни брокери

JEL: G22

THE INSURANCE BROKERS WITH THE MAIN CONTRIBUTION TO THE INSURANCE MARKET IN BULGARIA

Galina Dimitrova²

Abstract:

In this article, the contribution of insurance brokers to the insurance market in Bulgaria is outlined. For this purpose, the activity of insurance brokers on the non-life insurance market and on the life insurance market for the period 2019-2023 is analyzed. The structure of the premium income realized through the insurance brokers on the non-life insurance market and on the life insurance market for the period 2019-2023 was examined.

Key words: insurance; insurance intermediaries; insurance brokers

JEL: G22

---

¹ Доц. д-р, катедра „Човешки ресурси и социална защита“, Университет за национално и световно стопанство, galiadm@unwe.bg

² Assos.Prof. PhD, Department Human Resources and Social Protection, University of National and World Economy, galiadm@unwe.bg

Увод

Основна цел на настоящата статия е да се очертае приносът на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България. За постигане на тази цел се осъществяват редица изследователски задачи, които се структурират в две основни групи: а) анализ на дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане за периода от 2019г. до 2023г.; б) анализ на дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар по животозастраховане за периода от 2019г. до 2023г.

Основен информационен източник са публично достъпни данни на Комисията за финансов надзор (КФН), публикувани в Годишните отчети за дейността на Комисията за финансов надзор за 2019г., 2020г., 2021г., 2022г. и 2023г. и данни от раздел Статистика на КФН.

На застрахователния пазар в България застрахователните брокери имат важно място, тъй като голяма част от ползвателите на застрахователни услуги предпочитат да сключват застрахователни договори със съдействието на застрахователните брокери. Те работят с много застрахователни дружества и предлагат голям избор от застрахователни продукти. [1]

Според Кодекса за застраховане застрахователният брокер е търговско дружество или едноличен търговец, вписан във водения от Комисията за финансов надзор регистър, който срещу възнаграждение по възлагане от ползвател на застрахователни услуги извършва застрахователно посредничество, както и по възлагане от застраховател или презастраховател извършва презастрахователно посредничество.

Според нормативната уредба застрахователният брокер следва да проведе професионално обучение за всяко лице, което постъпва на работа в застрахователния брокер на длъжност, която предвижда непосредствена заетост с дейностите по разпространение на застрахователни продукти.

Продължаващото професионално обучение на заетите може да се разбира като процес на изграждане и усъвършенстване на компетенциите на хората чрез разнообразни тренинг дейности/инициативи, с цел да извършват на изискваното ниво на изпълнение настоящи и бъдещи работни задачи. [2]

Основните изисквания към знанията и компетентността на застрахователните посредници са заложили в Приложение № 3 на Кодекса за застраховане. Те са свързани с

познаване на предлаганите застрахователни продукти, законодателството, уреждащо разпространението на застрахователни продукти, правилата за уреждането на застрахователни претенции, разглеждането на жалби, застрахователния пазар, приложимите стандарти за бизнес етика, финансова компетентност. Необходимо е също така да притежават знания за оценяване на потребностите на ползвателите на застрахователни услуги. [3]

Застрахователните брокери извършват анализ на застрахователните рискове. Те предоставят актуална информация на ползвателите на застрахователни услуги, която да ги подпомогне да сключат застрахователни договори при най-добри условия. Също така застрахователните брокери предоставят консултантски услуги и оказват съдействие на ползвателите на застрахователни услуги при уреждането на претенциите при настъпване на застрахователно събитие. Всички тези функции на застрахователните брокери определят тяхната важна роля на застрахователния пазар в България. [4]

На фигура 1 е представен броят на застрахователните брокери в България според годишните отчети за дейността на Комисията за финансов надзор.

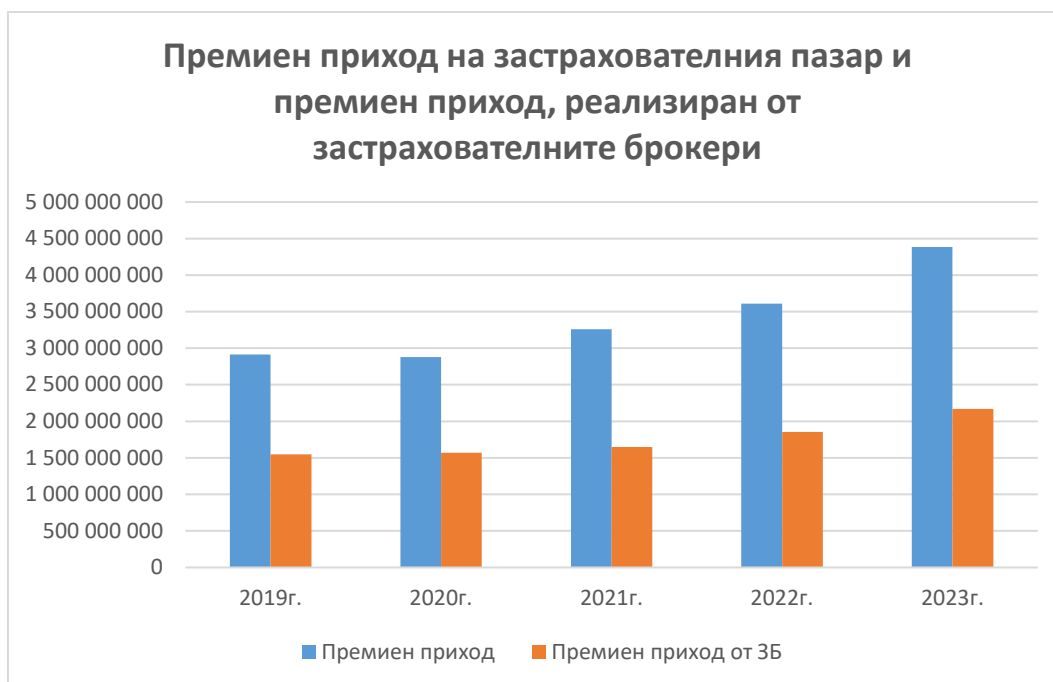

Фигура 1

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в Годишните отчети за дейността на КФН

Както се вижда от фигура 1, за анализирания период може да се отчете увеличаване на броя на застрахователните брокери. В началото на периода (2019г.) те са 335, а в края на периода (2023г.) са 344. Само през 2020г. се наблюдава намаляване на броя на застрахователните брокери.

На фигура 2 е представен премиеният приход на застрахователния пазар и каква част от него е реализиран чрез застрахователните брокери за периода 2019г.-2023г.

Фигура 2

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика и изчисления на автора

От фигура 2 може да се проследи, че за анализирания период се очертава тенденция на повишаване на премиения приход на застрахователния пазар в България, както и повишаване на премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери. Според данни на Комисията за финансов надзор в началото на периода (2019г.) на застрахователния пазар е реализиран премиен приход от 2 911 942 849 лв., а в края на периода (2023г.) на застрахователния пазар е реализиран премиен приход от 4 384 496 056 лв.

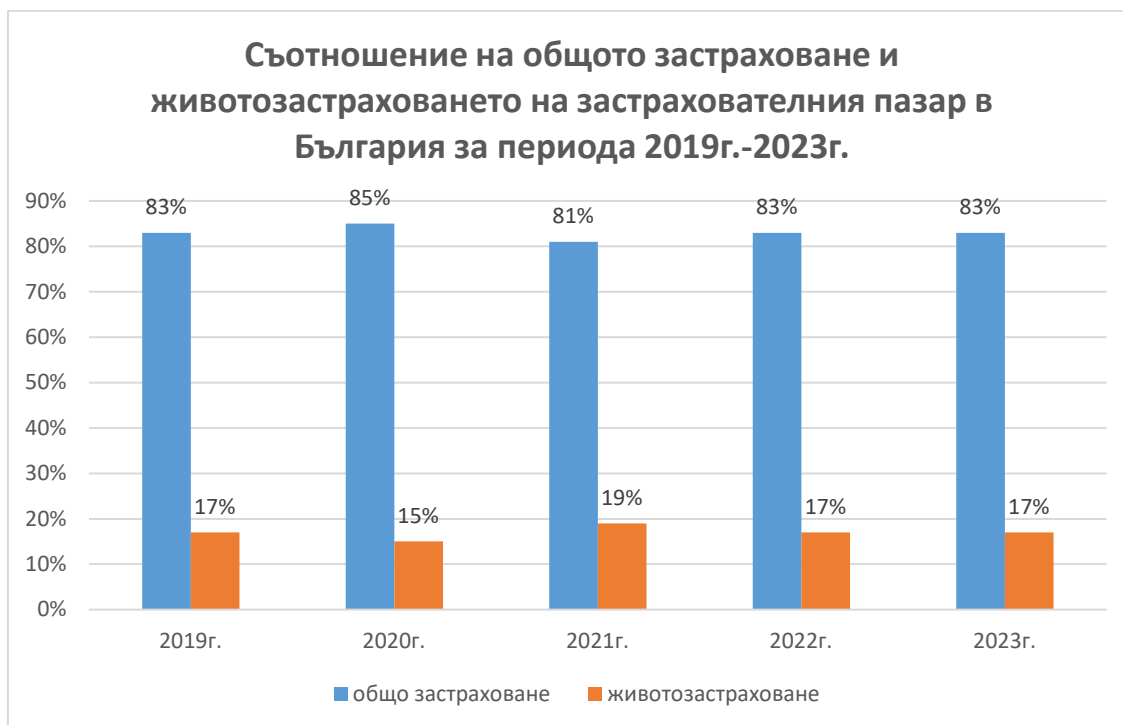
Положителна тенденция се наблюдава и при премиения приход, реализиран от застрахователните брокери на застрахователния пазар. Според данните на Комисията за финансов надзор през 2023г. е отчетен премиен приход в размер на 2 169 577 416 лв., спрямо 1 549 504 692 лв. през 2019г.

През 2019г. на застрахователния пазар в България 53,21% от премиения приход се реализира чрез застрахователните брокери, а през 2023г. – 49,48%. Това показва, че застрахователните брокери имат основен принос при реализирането на премиения приход на застрахователния пазар в България за целия анализиран период.

Важно е да се установи какъв е приносът на застрахователните брокери при реализирането на премиите приходи в общото застраховане и в животозастраховането.

При анализа на застрахователния пазар по общо застраховане се разглежда дейността на застрахователите, извършващи дейност по Раздел II – Класове Общо застраховане, а при анализа на застрахователния пазар по животозастраховане се разглежда дейността на застрахователите, извършващи дейност по Раздел I - Класове Животозастраховане и застрахователите със смесена дейност. Застрахователите със смесена дейност извършват дейност по животозастраховане и застраховане по класове „Злополука“ и „Заболяване“. Така са представени данните в раздел „Статистика“ на Комисията за финансов надзор, които са основен информационен източник.

На фигура 3 е представено съотношението на общото застраховане и животозастраховането на застрахователния пазар в България за периода 2019г.-2023г.

Фигура 3

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в Годишните отчети за дейността на КФН

Като важна особеност на застрахователния пазар в България е категоричното доминиране на общото застраховане спрямо животозастраховането.

В началото и в края на периода пазарният дял на общото застраховане е 83% (2019г. ; 2023г.). Най-висок пазарен дял за общото застраховане е достигнат през 2020г. – 85%, а най-нисък пазарен дял през 2021г. – 81%. Друга отличителна черта на застрахователния пазар в България е, че в структурата на общото застраховане – преобладаващ дял имат

автомобилните застраховки – застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“ и застраховка „Каско“ на МПС – около 70% за 2023г.

Както се вижда от фигура 3 в началото и в края на периода пазарният дял на животозастраховането е 17% (2019г. ; 2023г.). Най-нисък за анализирания период е пазарният дял на животозастраховането през 2020г. – 15%, а най-висок през 2021г. – 19%. В рамките на анализирания период при животозастраховането се наблюдава повишаване на премийния приход, но няма трайна тенденция за увеличаване на пазарния дял. Спрямо страните от Европейския съюз България е с най-нисък дял на животозастраховането. В страните от Европейския съюз се наблюдават значителни различия в относителния дял на общото застраховане и животозастраховането. Във Финландия например животозастраховането доближава 80% (2020г.). [5]

В структурата на животозастрахователния пазар през изследвания период се наблюдава много позитивно развитие по отношение на застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“. През 2021г. за първи път застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ заема първо място по премиен приход и пазарен дял и измества традиционно водещата застраховка на българския застрахователен пазар – застраховка „Живот и рента“. Тази застраховка в определена степен се явява като алтернатива на традиционните форми на спестяване. През последните години лихвите по банковите депозити са нулеви и инфлацията води до реално намаляване на спестяванията. Това повишава интереса към застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“. [6]

Анализ на дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане в България за периода 2019- 2023г.

На фигура 4 е представен премийният приход по общо застраховане на застрахователния пазар и каква част от него е реализиран чрез застрахователните брокери за периода 2019г.-2023г.

Фигура 4

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика и изчисления на автора

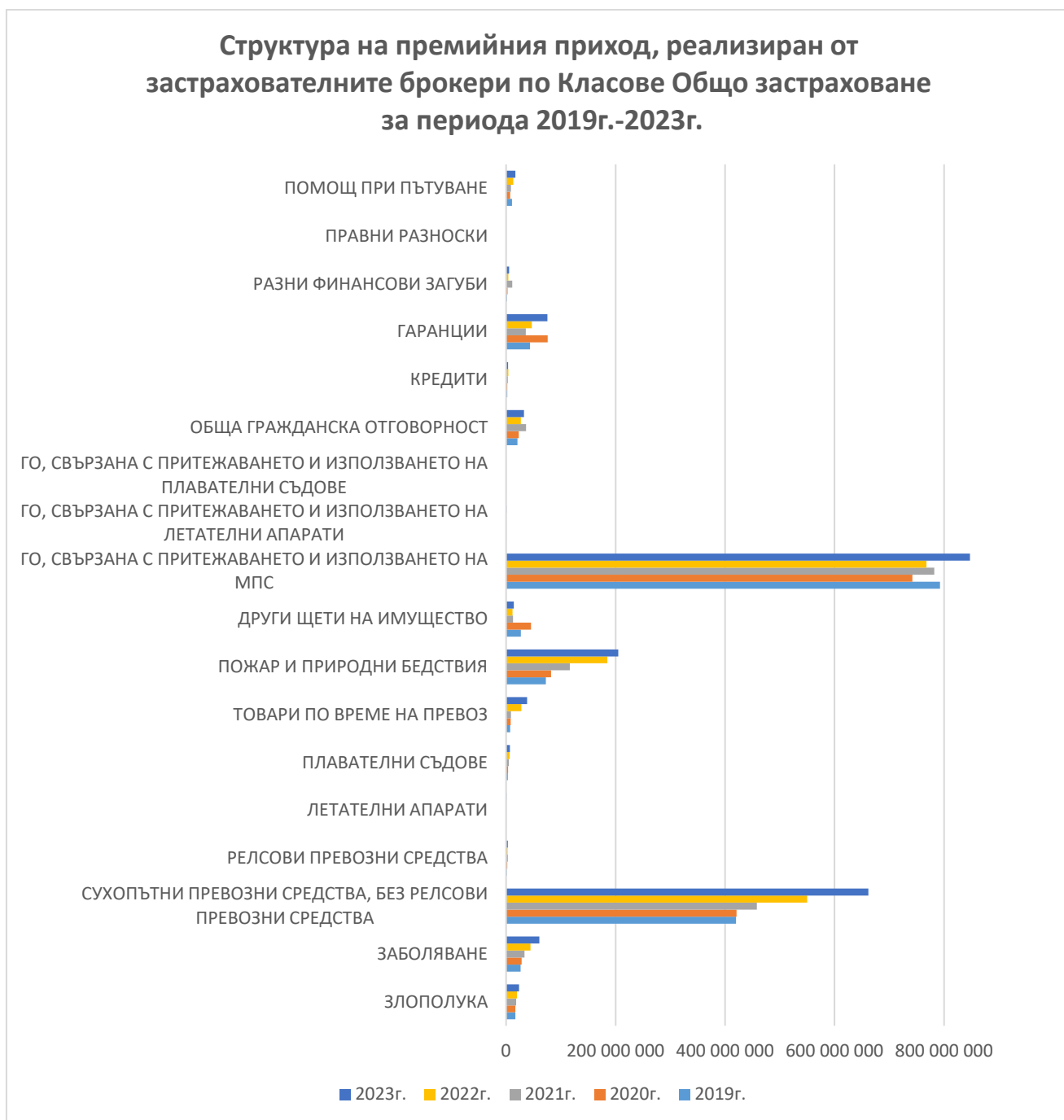
От фигура 4 може да се проследи, че за анализирания период се очертава тенденция на повишаване на премиения приход по общо застраховане на застрахователния пазар, както и повишаване на премиения приход по общо застраховане, реализиран чрез застрахователните брокери. Според данни на Комисията за финансов надзор в началото на периода (2019г.) на застрахователния пазар по общо застраховане е реализиран премиен приход от 2 413 209 562 лв., а в края на периода (2023г.) на застрахователния пазар по общо застраховане е реализиран премиен приход от 3 662 877 746 лв.

Положителна тенденция се наблюдава и при премиения приход, реализиран от застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане. Според данните на Комисията за финансов надзор през 2023г. е отчетен премиен приход в размер на 1 996 984 253 лв. в общото застраховане, спрямо 1 445 692 281 лв. през 2019г.

От анализирания данни се установява, че застрахователните брокери имат изключително голям принос при реализирането на премиите приходи в общото застраховане. През 2019г. на застрахователния пазар по общо застраховане 59.91% от премиите приходи се реализират чрез застрахователните брокери, а през 2023г. – 54,52%.

За анализирания период чрез застрахователните брокери се реализира повече от половината премиен приход в общото застраховане на застрахователния пазар.

На фигура 5 може подробно да се разгледа структурата на премиения приход по класове застраховки, реализиран от застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане в България за периода 2019г.-2023г.

Фигура 5

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Застрахователни брокери

Анализът на дейността на застрахователните брокери по общо застраховане на застрахователния пазар в България показва, че преобладаваща част (над 75%) от премийните приходи, реализирани чрез застрахователните брокери са от автомобилното застраховане. По-конкретно за целия анализиран период: на първо място по дял от премийния приход, реализиран чрез застрахователните брокери е застраховка „Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС“ – 54,81% в началото на периода (2019г.) и 42,44% в края на периода (2023г.). На второ място - „Застраховка на сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ – 29,03% в началото на периода (2019г.) и 33,14% в края на периода (2023г.). На трето място по дял на премийния приход, реализиран чрез застрахователните брокери е застраховка „Пожар и природни бедствия“ – 5,02% в началото на периода (2019г.) и 10,25% в края на периода (2023г.).

**Анализ на дейността на застрахователните брокери
на застрахователния пазар по животозастраховане в България
за периода 2019- 2023г.**

На фигура 6 е представен премийният приход на животозастрахователния пазар и каква част от него е реализиран чрез застрахователните брокери за периода 2019г.-2023г.

Фигура 6

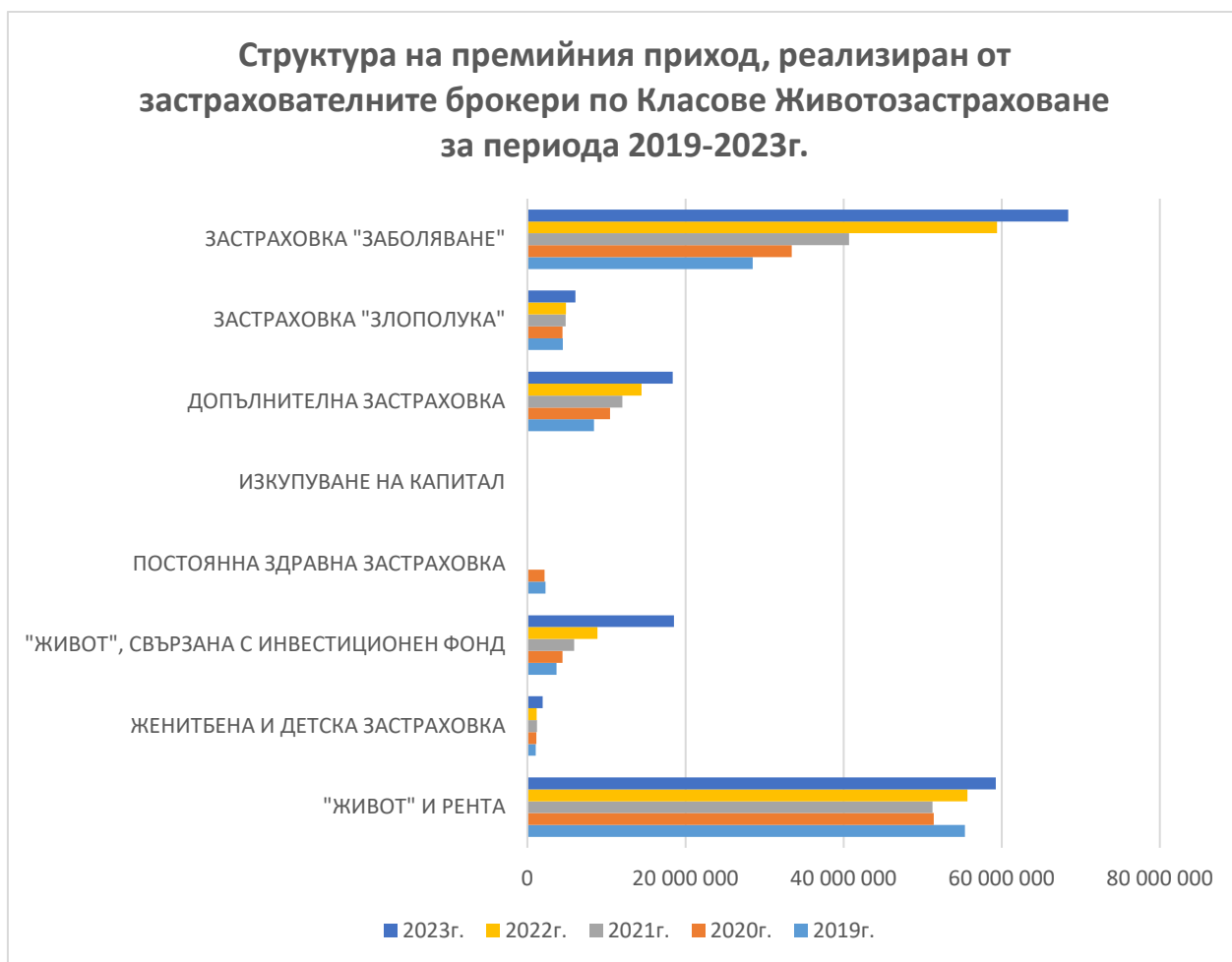
Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика и изчисления на автора

От фигура 6 може да се проследи, че за анализирания период се очертава тенденция на повишаване на премийния приход по животозастраховане на застрахователния пазар, както и повишаване на премийния приход по животозастраховане, реализиран чрез застрахователните брокери. Според данни на Комисията за финансов надзор в началото на периода (2019г.) на застрахователния пазар по животозастраховане е реализиран премиен приход от 498 733 287 , а в края на периода (2023г.) на застрахователния пазар по животозастраховане е реализиран премиен приход от 721 618 310 лв.

Както се вижда от фигурата, през анализирания период се повишава премийният приход на животозастрахователния пазар, с изключение на 2020г., когато се наблюдава спад. Въпреки ниския пазарен дял при животозастраховането се наблюдава по-голям темп на прираст при премийния приход спрямо общото застраховане. Брутният премиен приход на животозастрахователния пазар към края на 2023г. отчита ръст от 39% на годишна база.

Положителна тенденция се наблюдава и при премийния приход, реализиран от застрахователните брокери на животозастрахователния пазар. Според данните на Комисията за финансов надзор през 2023г. е отчетен премиен приход в размер на 172 593 163 лв. в животозастраховането, спрямо 103 812 411 лв. през 2019г.

На Фигура 7 е представена структурата на премийния приход по класове застраховки, реализиран чрез застрахователните брокери за периода 2019г. - 2023г. на застрахователния пазар по животозастраховане.

Фигура 5

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Застрахователни брокери

Анализът на дейността на застрахователните брокери на животозастрахователния пазар в България показва, че най-висок дял от премиите приходи, реализирани чрез застрахователни брокери са по застраховка „Живот“ и рента - 53,32% в началото на периода (2019г.) и 34,33% в края на периода (2023г.). На следващо място е застраховка „Заболяване“ – с дял от премиения приход от 27,46% в началото на периода (2019г.) и 39,63% в края на периода (2023г.).

Прави впечатление, че при застрахователните брокери делът на застраховка „Заболяване“ значително се увеличава спрямо 2019г., като влиянието на пандемията от Covid-19 също допринася за тези резултати.

Друга причина за увеличаване на премиения приход по застраховка „Заболяване“ са социално отговорните работодатели, които все повече осъзнават ползите от застраховките на персонала и използват услугите на застрахователните брокери. Тези застраховки са

изключително важна социална придобивка за служителите в организациите. Тази социална придобивка оказва влияние при подбора на човешки ресурси, тъй като през последните години все повече кандидати за вакантни длъжности се интересуват дали организацията, в която кандидатстват предлага застраховки на персонала. [6]

От анализирания данни се установява, че застрахователните брокери увеличават своя принос при реализирането на премиите приходи в животозастраховането и застраховане по класове „Злополука“ и „Заболяване“. През 2019г. на животозастрахователния пазар в България - 20.82% от премиите приходи се реализират чрез застрахователните брокери, а през 2023г. – 23.92%.

Заклучение

На база на анализа относно приноса на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България може да се обобщи, че застрахователните брокери имат основен принос при реализирането на премиите приход на застрахователния пазар, като в края на периода чрез тях се реализира около половината премиен приход на застрахователния пазар в България.

Застрахователните брокери имат голям принос при пласирането на застрахователните продукти на застрахователния пазар по общо застраховане и увеличават своя принос при пласирането на застрахователните продукти на животозастрахователния пазар. На застрахователния пазар по общо застраховане в края на периода чрез застрахователните брокери се реализират 54,52% от премиите приход, а на животозастрахователния пазар – 23.92%.

Важно значение за постигането на тези резултати имат повишените изисквания към знанията и компетентността на застрахователните брокери, както и изискванията за постоянно професионално обучение и развитие.

Използвана литература

1. Димитрова Г., Мястото на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България, списание „Индустриални отношения и общественото развитие“, брой 4, 2020 (Dimitrova G., Myastoto na zastrahovatelните brokeri na zastrahovatelnia pazar v Bulgaria, spisanie „Industrialni otnoshenia i obshtestveno razvitie“, broy 4, 2020)
2. Атанасова М., Продължаващото професионално обучение на заетите в малките предприятия – в контекста на корпоративната социална отговорност, Научни трудове на УНСС, том 3, 2020, стр. 18 (Atanasova M., Prodalzhavashtoto profesionalno obuchenie na zaitite v malkite predpriyatia – v konteksta na korporativnata sotsialna otgovornost, Nauchni trudove na UNSS, tom 3, 2020, str.18)
3. Димитрова Г., Застрахователните посредници като част от системата на човешките ресурси на застрахователното дружество, списание „Индустриални отношения и общественото развитие“, брой 2, 2020, стр. 79 (Dimitrova G., Zastrahovatelните posrednitsi kato chast ot sistemata na choveshkite resursi na zastrahovatelното druzhestvo, spisanie „Industrialni otnoshenia i obshtestveno razvitie“, broy 2, 2020, str 79)
4. Димитрова Г., Ролята на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България, списание „Индустриални отношения и общественото развитие“, брой 4, 2022 (Dimitrova G., Rolyata na zastrahovatelните brokeri na zastrahovatelnia pazar v Bulgaria, spisanie „Industrialni otnoshenia i obshtestveno razvitie“, broy 4, 2022)
5. Изследване „Застраховането в България – икономически отпечатък и предизвикателства пред развитието“, Юбилейно издание на Асоциацията на българските застрахователи, 2023, стр. 23 (Izsledvane „Zastrahovaneto v Bulgaria – ikonomicheski otpechatak i predizvikatelstva pred razvitieto“, Yubileyno izdanie na Asotsiatsiyata na balgarskite zastrahovateli, 2023, str. 23)
6. Димитрова Г., Основни тенденции в развитието на животозастрахователния пазар в България, сборник с доклади от Юбилейна научна конференция „Трудът и социалната защита в условията на глобални обществени, икономически и социални промени“, Издателски комплекс-УНСС, 2023, стр. 192 (Osnovni tendentsii v razvitieto na zhivotozastrahovatelnia pazar v Bulgaria, sbornik s dokladi ot Yubileyna nauchna konferentsia „Trudat i sotsialnata zashtita v usloviyata na globalni obshtestveni, ikonomicheski i sotsialni promeni“, Izdatelski kompleks-UNSS, 2023, str. 192)

7. Драганов Хр., Й.Близнаков, Г.Димитрова, Застрахователен пазар, Тракия – М, С., 2001, (Draganov Hr., Y.Bliznakov, G.Dimitrova, Zastrahovaten pazar, Trakia – М, S., 2001)
8. Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20.01.2016 относно разпространението на застрахователни продукти (Direktiva (ES) 2016/97 na Evropeyskia parlament i na Saveta ot 20.01.2016 otnosno razprostraneniето na zastrahovatelni produkti)
9. Кодекс за застраховането, Сиби, С., 2024 (Kodeks za zastrahovaneto, Sibi, S., 2024)
10. Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2019г. (Godishen otchet za deynostta na Komisiyata za finansov nadzor za 2019g.)
11. Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2020г. (Godishen otchet za deynostta na Komisiyata za finansov nadzor za 2020g.)
12. Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2021г. (Godishen otchet za deynostta na Komisiyata za finansov nadzor za 2021g.)
13. Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2022г. (Godishen otchet za deynostta na Komisiyata za finansov nadzor za 2022g.)
14. Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2023г. (Godishen otchet za deynostta na Komisiyata za finansov nadzor za 2023g.)
15. <https://www.fsc.bg>